

EXERCITATIO IVRIDICA

QVAESTIONEM CONTINENS ²⁰³¹
VTRVM IVS ROMANVM PER LEGEM PVBLICAM
IN GERMANIA SIT RECEPTVM

QVAM

ILLVSTRIS ICTORVM ORDINIS AVCTORITATE

PRAESIDE

D. FRID. GOTTLIEB ZOLLERO

COD. P. P. ECCLES. CATHEDR. MARTISB. CAPIT.

CVRIAE IN PROVINCIA SVPREMAE, IVDIC. LVSTAT.

INFERIOR. NEC NON FACVLTI. IVRID. ASSESS.

ET ACADEM. DECEMVIR.

IN AVDITORIO ICTORVM

D. XXX. IANVAR. A. MDCCCLXVIII

DEFENDET

AVCTOR

CHRISTIANVS GOTTHOLD VIBIG

ZSCHOPAVIA MISNICVS

LIPSIAE

EX OFFICINA LOEPERIA

Vibig, Christianus anno. per Legem publicam in Germania ad receptam

1768, 59
24

Q. D. B. V

§. I

Est inter legum peritos inueterata opinio, a Maximiliano I. Imperatore, in comitiis Vormatiensibus a. Ch. 1495. pace publica restaurata, ius quoque ciuile Romanum et canonicum publice fuisse receptum. Primus, quod nos quidem scimus, partu infelicissimo eam protulit CHRISTOPH. LEHMANNVS, qui praeter DATTIVM, HEINECCIVM, CHRIST. THOMASIVM, aliosque, tot sectatores et laudatores consecutus est, vt in omnibus fere ICTorum scriptis publica ista receptio reperitur, et in scholis eorum adhuc vigeat. Exorti tamen sunt nonnulli, in his SAMVEL BRVNVELLVS et REINKINGIVS, qui, quum documenta eius rei, chartas et diplomata publica, in tabellariis Germaniae publicis frustra quaesiuissent, de veritate istius opinionis dubitare audent: attamen quod in constitutione et ordinatione iudicii cameralis, sic dicti, ius Romanum, vt vulgo interpretantur, saepius laudatur *das Kayser-Recht*, id multum creauit ipsis molestiae. Alii denique iique, de nostra quidem sententia, multo prudentiores istis, re diligentius considerata, de publica, sed tacita, non vero diferta, receptione
A 2 cogi-

cogitare coeperunt. Quorum in numero nostra aetate prae aliis eminet *illustris* SENKENBERGIUS, qui primus de Maximiliani I. receptione iuris Romani nos meliora edocere, et, ut distant aera lupinis, vera a falsis dignoscere studuit. Quam illius opinionem de iure Romano in Germania per legem publicam nunquam recepto, cum nobis per vitae nostrae rationem aliquod publicum documentum studiorum nostrorum esset edendum, arripuimus, et de tacita eius receptione pro viribus quaedam differere apud nos constituimus.

§. II

Antequam vero ad rem ipsam accedamus, ut fata atque incrementa iuris Latii ante tempora Maximiliani I. paucis persequamur, necesse esse videtur. Sunt homines docti, qui, licet clarior lux nostro saeculo affulserit, vehementer tamen contendunt, Lotharium III. Imperatorem ius Romanum in Germania introduxisse, ita ut ab illo demum tempore colluies ista peregrini iuris spiritum quasi patrium et sanguinem acceperit. Sed nubecula haec iam ab aliis, inprimis ab *Heineccio* et eius diuite commentatore, *Silberradio*, a) depulsa est, argumentis desumptis ex chartis veterum, historia et annalium rerum monumentis, quae omnia ius Romanum iam ante Lotharium viguisse probant. Ferunt quotidie, Amalphytana in vrbe pandectarum, quas deinde Florentinas dixere, codicem esse repertum Imperatore Lothario a. 1137. id quod *Brenkmannus* b) et omnes fere commentatores et hist. iur. rom. scriptores sedulo affirmant. Sed rem longe aliter se habere, facile doceri potest ex eo, quod vestigia iuris Romani, non solum in Italia, verum etiam in nostro Germaniae solo usurpati, reperiuntur non pauca, c) Lothario Imperatore antiquiora. Ad imperium enim ille peruenit a. 1125. mense Sept. res autem Italicas s. expeditionem Romanam perfecit a. 1131. d) Iam vero vestigia iuris Romani et ea luce meridiana

a) Part. II. Hist. Iur. §. 56.

b) In hist. Pandectar. Florentinarum et adi. Tract. de Amalphi capto.

c) conf. *Matbaei* in Analect. Med. aevi Tom. IX. qui summo studio ex antiquis membranulis, iuris Romani vestigia edidit.

d) conf. *Albericus* in Chronico ad annum 1125.

diana clariora deprehendes apud VGHELLVM in Italia sacra, vbi profitetur VMBERTVS quidam, Comes Sabaudiae, *se viuere velle* LEGE ROMANA. e) Idem vero ex historia imperii patet; Mathildae f) enim, vxoris Velphi, ducis Baiuvariorum, iussu atque mandato decantatus iste Wernerius, siue Irnerius, leges Romanas, quae antea blattis certabant ac tinea, in forum reuocauit auctore Abbate Vrspergens: g) Mathildam autem a. IIII, adeoque iam ante annum coronationis Lotharii in Italia ex viuis decessisse, quis est, quem fugiat? Quod si verum est, nullo negotio exinde cogitur, ius Romanum iam ante tempora Lotharii in Germania extitisse. Fallitur ergo CHPH. LEHMANNVS, h) fallitur etiam, quod miramur, IO. SCHILTERVS, i) qui iuris Romani fautores strenue defendunt, illud iam saeculo X. in Germania viguisse; eiusque auctoritatem per leges regias, puta Capitularia Francorum, confirmatam fuisse. Sed quis est, quin intelligat pruritus extollendi ius Romanum, cum apud Baluzium, k) hominem egregie cordatum, ne vllum quidem vestigium illius confirmationis reperiatur? Rem vberius explicabimus. Habet quidem Antonius Mathaei l) chartas veterum et

A 3

diplo-

e) Inuat totum ex VGHELLO in Ital. sacra Tom. IV. p. 1043. hic adponere locum: *Vmbertus siue Vmbertus II. vel Guibertus, ita in diuersis locis anno 1089. scriptus, refertur ab eodem Baldassano, qui addit ab eo confirmatam donationem, a Cuniberto factam Vlcienfi Ecclesiae, existente Nantelino praeposito. Quo anno Vmbertus, filius Amodei, Adelaidis nepos, sequentem donationem fecit Pinarolensi Ecclesiae, diuerso a praefertito stylo, quod Romana lege viuere profiteretur; ita in monumento eiusdem Pinarolensis habetur: „Anno ab Incarnatione D. N. I. C. 1098. 3. Kal. Decembr. Indict. 6. monasterio Dei atque intemeratae Virginis in loco, qui Pinarolius vocatur, sito, in quo nunc Dominus Venerabilis Abbas Vbertus praefesse dignoscitur. Ego Vbertus comes, filius quondam Amodei, qui professus sum lege viuere Romana, oblator, donator in eodem monasterio, proque dixi etc.“*

f) cf. Leibnitius in Script. Rer. Germ. Tom. I. p. 629.

g) In Chron. p. 291.

h) In Chron. Spirens. Lib. IV. c. 21.

i) In Diss. de inuestitura princip. Imper. simultan. §. 2.

k) In Capitular. Reg. Francor.

l) In lib. cit.

diplomata, in quibus vestigia iuris Romani inveniuntur, sed res ita se habet: Fuit olim auctoritas iuris Romani magna in Gallia, id quod de nonnullis capitibus probant scriptores Francici, lex Salica et Capitularia RR. Francorum, Marculphi formulae et scriptores coaeui, v. g. *Fredegarius m)* et *Gregorius Thuronens.* Fuit quoque nonnullis legibus Romanis auctoritas quaedam apud Longobardos, Ostrogotos, Baiuuarios et Burgundiones; id quod ex ipsis legibus eorum videre licet. In nostra vero Germania iuris Romani, exceptis legibus allegatis, clariora vestigia reperiuntur saeculo XII. Age vero! ipsam rem documento et diplomate aliquo illustrabimus.

§. III

In Germania igitur, vti nobis videtur, primum vestigium iuris Romani, ad quod prouocatur, in dicastris et tribunibus apparet Imperatore Friderico I. qui litem inter tres fratres ortam per singulare diploma decidit eosque interrogauit, qua lege viuere vellent, Salica lege, an iure Graeco? *a)* In quo diplomate ius Graecum nihil aliud significat, quam ius Romanum, quia ius Graecum, i. e. Byzantinum, ex hoc compilatum erat. In Italia plurima adsunt huius rei documenta de Friderico I. Imperatore, et lepida narratur historiola de Imperatore et Glossatoribus; sed haec aliis curae sunt. Vel ex his, opinor, liquet, (plura enim proferre non patitur noster libellus) iam Imperatore Friderico I. tacite ius Romanum introductum fuisse. Iam vero illis temporibus positum erat in more, vt omnes nobiles vel milites, qui feuda ab Imperatore aut Principibus, Dynastis, Comitibus habebant, expeditionem, ita dictam, Romanam in se fusciperent; qui mos etiam sequentibus temporibus obtinuit. Porro Friderici I. aevo largior messis erat et vberior prouentus Glossatorum, qui in Italiae academiis nil aliud nisi iura Romana hirsuto more et inuita Minerua docebant, *b)* In Italiam autem

m) Apud *du Chesne* in Corp. Scriptor. Francic.

a) cf. *Menkenii* Scriptor. Rer. Germ. Tom. II. et *Schoettgen* in vita *Conradi M. Marchionis Misn.*

b) cf. *Guido Pancirollus* de claris LL. interpretibus.

autem aduolabat spes patriae, Germana iuuentus, ut miles ab Imperatore ad expeditionem Romanam conuocatus; manebat in campis Roncaliensibus Italiae et reliquis ciuitatibus, inprimis Bononiae, per tres, quatuor et, quod excurrit, annos; redux in patriam admouebatur more patrio tribunalibus, vulgo dictis *Düng stühlen*, *Düngbanken*; Hinc igitur factum est, ut isti nobiles, ut iudices et scabini, iure Italico atque Romano innutriti, in decidendis causis ciuilibus, iura Romana atque Italica sequerentur, et gratia nouitatis decepti, peregrinis iuribus magis vterentur, quam patriis moribus et consuetudinibus Germanicis. Cui malo ut mederentur, cogitarunt post longum temporis spatium nonnulli de emendando restaurandoque iure patrio, ita ut moribus legibusque peregrinis nuncium remitterent, easque solum mutare iuberent. Quae ipsa ratio, nempe ut leges Germanorum ex ista colluue iuris Romani atque canonici restituerentur integrae, etiam *Epkonem* illum de *Repkau*, hominem immortalis gloriae, ad Speculum Saxonicum conscribendum impulit.

§. IV

Licet vero Epko in gratiam iuris patrii a. 1232. et sequenti confecerit Speculum Saxonicum, quod ex historiarum et annalium rerum monumentis negari nunquam potest; fuit tamen aetas, qua Friderici II. Imperatoris mors et successorum regni plurimum contulerit ad destruendas leges patrias et consuetudines, longa annorum serie receptas et per capitulationes regias confirmatas. Omnes quidem in eo consentiunt, a. 1441. Fridericum III. Imperatorem legem scripsisse de iure Romano plane tollendo. Profert Goldastus a) constitutionem, in comitiis Moguntinis a Friderico III. exhibitam, in qua Art. V. cauetur, ne in posterum in iudiciis et tribunalibus ius Romanum et caussarum patroni adhibeantur. b) Quae sequuntur in ista constitutione, ni-

a) Part. I. der Reichs-Satzungen, p. 166.

b) Non dubitamus integrum locum ex Goldasto hic ponere: *Dass alle Doctores der Rechten, sie sind geistlich oder weltlich, im H. Röm. Reiche Teutscher Nation sollen nach laut der fürgenommenen Reformation an keinem Gericht, bey keinen Rechten, auch in keines Fürsten oder andern Rä-*

mis atrocita sunt in interpretes iuris, qui florere temporibus Friderici III. c) neque id mirum, quum Germania omni aevo caussarum patronos odio habuerit. Conspirat praeterea cum hac constitutione diploma vel charta antiqua apud *Haltausum*, d) vbi aliquis gloriatur, se ex legitimo matrimonio, h. e. ex lege Germanorum inito, esse natum, non vero a parentibus infamibus aut caussarum patronis. e)

§. V

Attingamus iam Maximiliani I. tempora, filii patri Friderico III. non dissimilis, et facile erit intellectu, neque ab hoc ius Romanum simul cum canonico per legem in imperio Germanico esse receptum. Age! recenseamus scriptores, qui fata Maximiliani I. descripserunt. In his inprimis eminent IO. MÜLLERVS in *Reichstags-Theatro* inde ab an. 1486. vsque ad an. 1500. item encomiastes ille Maximiliani I. nobilis DE FVGER in *Ehrenspiegel*, eiusque continuator SIGISMVND VON BYRKEN in *Spiegel der Ehren des Hauses Oesterreich*, qui liber prodit Noribergae a. 1668. in fol. et inprimis BEATVS RHENANVS in rerum Germanicarum libro. Sed hi omnes de illa fabula silent. Quid? quod filet ipsa constitutio Imperatoris, quae dicitur

then mehr gelitten, sondern ganz abgethan werden: Sie sollen auch fürbas bin vor Gericht oder Recht nicht weiter reden, schreiben oder Rath geben. cf. *Pütter* in *hister. Imper. in vita Friderici III.*

- c) Verba ita sonant: *Wenn ihnen das Recht härter, denn den Leyen verschlossen ist, und kann ibyer keiner keinen Schlüssel dazu finden, bis beyde Theile arm worden oder gar verdorben sind. Aber der Ley behält doch den Schlüssel zum Rechten bey ihme, daß man zu zientlicher Zeit das Recht herfürbringen mag. Aus dieser Ursachen kan man die Gelehrten (i. e. caussarum patronos) in keinen Rechten mehr leiden. Dazu seynd es nur befolde Knechte und nicht Erbdienner des Rechts, — Stiefväter, und nicht die rechten Erben des Rechts.*
- d) In Glossario Germanico, voce *Fürsprecher*. — *Daß er nicht wäre unehlicher und infamier Geburt, als Schweinschneider, Pfeiffer, Seckler und Fürsprecher, i. e. vti Haltausus interpretatur, Aduocatus.*
- e) cf. quoque Florus Lib. IV. c. XII. Heineccius in *Syntag. Iur. Germ.* Idem in *Diff. de iurisdictione patrimoniali c. I.*

tur ordinatio iudicii cameralis de a. 1495. qua pax publica Imperatoris iussu declarata est. Longe lateque de ista ordinatione camerali disputat *Dattius*, a) omnique studio defensorum agit *Christoph. Lehmanni* opinionis, a Maximiliano I. in his comitiis Vormatienfibus ius quoque Romanum in Germania fuisse receptum. Sed quis est, qui vnamquam viderit in Archico Imperiali aut illud ipsum Maximiliani diploma, aut apographum eius? Cui, inquam, tale aliquid in tabellariis Germaniae publicis oculis vsurpare licuit? Nullus certe mortalium adhuc in laterculo aliquo Imperiali reperit vel vnum huius receptionis vestigium. Ipse vir illustris *Senkenbergius* et alii, quibus ius Romanum omnisque Latii cultus curae cordique est, anxie id circumspexerunt: sed frustra. Defendit quidem *Dattius* l. c. Lehmannum, qui formulam iudicii laudati de iudicibus et assessoribus a. 1495. praescriptam in Archiuo Spirensi se reperisse ait, sed surdis narrat fabulam. b) Nam quis quaeso ex isto loco Lehmanni, in margine adducto, colligere possit, a Maximiliano ius Romanum esse receptum? Cur tandem non profert ille ipsam Imperatoris legem? quare omnes omnino biographi Maximiliani I. tam altum silentium tenent? Cur ipse laudatus heros tale factum in inclyto libro, vulgo *Deyerdank* dicto, c) non prodidit? Accedit et illud, quod, si mores animumque Maximiliani I. tibi exploratum habes, non ignorabis, eum fuisse a iure Romano valde alienum, imo sola iura patria ad exemplum Friderici III. patris in deliciis habuisse. Argumentum huius rei nobis suppeditat non leue scriptor ille coaeus *Beatus Rhenanus*, d) qui tradit, Maximilia-

a) Lib. IV. c. I. de pace publica.

b) Profert *Lehmannus* Lib. IV. cap. 21. Chron. Spirens. haec: *Es sey in keiner Historie zu finden, daß ein Kayser oder König dieselben alten Gesetze und Rechte der Teutschen abgeschafft, oder andere Rechte an dero statt anzunehmen geborhen, bis bey Aufrichtung des Kayserlichen Cammergerichts die Kayser, Fürsten und Stände des Reichs, nach denen gemeinen beschriebenen Römischen Rechten alle bürgerliche Streit und Rechtsachen zu entscheiden übernommen und verabschiedet.*

c) cf. *Dav. Köbler* de libr. poetic. vulgo *Deyerdank*.

d) *In Reb. Germanic.* edit. Basiliens. p. m. 202.

milianum I. praemiis suos (i. e. aulicos eruditos) incitasse ad quaerenda diplomata, quae quingentis ante annis vernacula lingua essent conscripta. Tanti igitur fecit Maximilianus I. res patrias, ita, ut ipse *Fugerus* l. c. nec vllum quidem vestigium Imperatoris, iuri Romano fauentis, deprehendere potuerit. Quodsi vero Maximilianus I. iura ista peregrina ciuitate donasset, num quaeso credibile est, scriptores coaeuos, et eos omnes, rem tam maxime memorabilem silentio praeteriisse? Quid nostris temporibus fieret, si princeps aliquis, neglectis moribus maiorum, legem inusitatam et plane peregrinam in suis terris reciperet?

§. VI

Nec desunt alia huius rei argumenta. Si enim ius Romanum per legem a Maximiliano I. fuisset introductum, non solum eius auctoritas atque vsus in academiis, verum etiam, quod primarium est et maximum, in foris et tribunalibus obtinisset. Quis enim est, qui inficias ire audeat, leges ab Imperatore promulgatas non suis tantum, sed etiam sequentibus temporibus, in vniuerso nostro imperio valere, et ab omnibus tribunalibus assumi debere? Iam videamus, an idem acciderit illo aevo, quo vniuersalis receptio iuris Romani decantatur. Non quidem negamus, illius vsus in academiis et auditoriis viguisse, quod infra vltius docebitur: hoc enim gloriae captandae causa et novitatis studio factum est; sed quis in monumentis historiarum illius aevi tam peregrinus, qui idem de summis tribunalibus et praetoriis affirmet? Supra iam dictum est, in summis praetoriis, v. g. Magdeburgico, *a*) iam medio aevo patrios tantum mores, consuetudines Germanorum vniuersales et iura statutaria, vulgo *Willkühr* dicta, valuisse; quod etiam obtinuit post tempora Maximiliani I. et Caroli V: imo in nonnullis iudiciis, inprimis scabinatibus et praetoriis minoribus, (*Düngstühlen*.) nostra adhuc memoria luce meridiana clarius adparet *b*). Scabini in primis

a) cf. *Sagittarius* de Praetorio Magdeburgico.

b) Nemo melius hoc explicat, quam C. D. *Klingler* in *Dorff- und Bauern-Recht*. Adde quoque *Riccium* von Stadt-Gesetzen, et *Heumannum* de iuribus statutariis.

primis resstebant iuri Romano et omni peregrino, vnicè auxilium petentes in respondendo a patriis legibus ac Speculis, Saxonico et Sueuico. Egregium exemplum praebet Scabinatus Lipsiensis, eiusque sententiae publicatae sine saeculi XV. et sequenti tempore, quas omni studio allegat ex MSptis omni fere pagina *Haltausius c)*, iuris patrii olim assiduus scrutator. In illis autem sententiis et responsis, eo tempore datis, vbi iura Romana iam in hac academia a *Petro Loriotto d)*, *Wesembecio*, aliisque iuris Romani interpretibus docebantur, nullum vestigium huius peregrini iuris, sed potius candidam iuris patrii simplicitatem reperies. Refert historia Saxonica, *Augustum I.* Electorem, patrem patriae, conuocasse doctores, vt effata ederent, et vt viri consultissimi decernerent, quo iure in foris et tribunalibus in causis decidendis esset vtendum. Sed fata in hisce terris iuri Romano erant benigniora, quam iuri patrio, idque, nisi me omnia fallunt, ex ea ratione, quia ad hoc concilium iuris Romani tantum interpretes adhibebantur, non vero scabini. En! argumentum vltiori disquisitione dignum, Augusti I. Electoris temporibus, longo aeo post Maximilianum I. iura Romana in hisce terris Imperatoria lege et publica auctoritate nondum fuisse recepta. Et quod a nobis dictum est de scabinis Lipsiensibus, obtinuit quoque in aliis praetoriis et adhuc obtinet, ita, vt ibi magis patria iura valeant, quam Romana.

§. VII

Sunt vero non pauci, vt supra iam diximus, qui cum Lehmanno inprimis ex verbis ordinationis cameralis, quae a Dattio *a)* exhibetur, cogi posse contendunt, ius illud Romanum lege fuisse receptum. Primum argumentum desumunt ex iuramento assessorum et iudicum in camera Imperiali, quod reperitur in capite: *von des Richters und Byfitzer-Eyde*. Nonnulla ex iure Romano illud, fateor, continet; sed quis ex eo colligat, totum ius Romanum ab Imperatore ciuitate esse donatum? Scimus, vt hoc vtar, in Anglia aliisque provinciis iura Ro-

B 2

mana

c) In Glossario Germanico.

d) Fata huius viri, ex schola Cuiaciana in hanc academiam adducti, recenset *Chr. Thomafius* in notis ad *Melchior. Offae* testamentum.

a) Lib. IV. c. 1. de pace publica.

mana fuisse abrogata, ita vt non solum in tribunalibus, verum etiam in academiis huius iuris ne vllus quidem vsus hodie adpareat; id quod diserte docet *Arthur Duck b)*. Et tamen nonnulla capita in istis legibus Anglicis inveniuntur, quae cum Latii iure conspirant. Iam vero tu propterea affirmare audeas, iura Romana in Britanniae regno esse recepta? Superfedemus plura eiusmodi exempla, v. g. Suecorum et aliorum, afferre, cum nobis sit brevitati studendum, Aliud porro argumentum interpretibus illis suppeditant, vt ipsis videntur, verba illa, quibus in ordinatione illa camerali saepius allegatur: *das Kayser-Recht, das Kayserliche hergebrachtte Recht*; vti in nonnullis aliis quoque constitutionibus Maximiliani I. eiusque decessorum provocatur *auf das Kayserliche Gesetz-Buch et auf die allgemeinen geschriebenen Kayserlichen Rechte*. Quae omnia magno studio ad suam rem trahere laborat Dattius l. c. sed chartas et diplomata si consulueris, facile intelliges, illa verba longe aliter explicari posse et debere. Verba enim illa: *das gemeine Recht* in medii aevi monumentis nihil aliud significare videntur, quam mores veterum Germanorum et Speculum Saxonicum et Sueuicum, quae vnanimi consensu in omnibus Germaniae terris patriam sedemque fixam acceperunt, ideoque *iura communia* nominantur *c)*. Alia deinde interpretatio nobis adsumenda videtur illorum verborum: *nach gemeinen Kayserlichen Rechten*. Nam in his non posse intelligi iura Romana, patet ex eo, quod ius Romanum medii aevi temporibus in plurimis Germaniae regionibus plane ignorabatur, etiamsi in nonnullis chartis et diplomatibus citatur. Audit autem latine *ius Graecum, Romanum et lex Romana*, germanice vere *das Roemische Gesetz-Buch et das Roemische Recht*, omisso vocabulo *allgemeine*. Per ista verba igitur intelligimus potius constitutiones Imperatorum publicas, leges fundamentales et recessus Imperii in vniuersa Germania valentes; qua de re saepius quoque additur formula: *nach des Reichs gemeinen und Kayserlichen Rechten*, quod in ipsis constitutionibus apud Goldastum *d)* vtraque pagina legitur. Ex his igitur, quae a nobis adhuc prolata sunt, tanquam

ex

b) De vsu, praesentia et auctoritate Iur. Civ.

c) vid. *Haltraus* in Tract. de Iur. publ. certo ex diplomatibus.

d) In Reichs-Satzungen et in omnibus LL. Imperial. Corp., Iur. Publ. insertis.

ex fonte vberiori, manat, frivolam esse et maxime ruinosam eorum sententiam, qui ex allegatis verbis receptionem, per legem publicam factam, extorquere velint.

§. VIII

Alii, v. g. Hermannus Conringius, a) existimarunt, in summis tantum imperii tribunalibus id fuisse receptum. Sed iis, quae iam supra attigimus, etiam haec opinio facile refellitur. Plerique tamen Ictorum, tamquam certissimo et firmissimo suae opinionis fulcro, nituntur verbis, quae in ordinatione iudicii aulici leguntur: *Dafs das Corpus iuris civilis und canonici allezeit auf der Reichs-Hofraths-Tafel seyn solle, damit man sich desselben gebrauchen koenne.* Nos vero valde dubitamus, an ex hisce verbis ista opinio repeti possit atque probari; cum ea, quae in hac constitutione dicta sunt, nullo modo pro legibus, sed tantum pro monitis atque consiliis habenda sint. Praeterea ius Romanum mere civilia continet, ad nostrum statum, id quod infra docturi sumus, nihil pertinentia; in comitiis contra illis aulicis, res publicae maxime tractantur, ad quas decidendas meliora adsunt adiumenta, scilicet leges imperii fundamentales. Accedit et hoc, quod ipsi assessores huius iudicii aulici hanc ipsam doctorum quorundam opinionem mere frivolam existiment. Inprimis *illustris Senkenbergius* nobiscum confentit, qui docet, frustra in Archiuo vestigia constitutionis publicae de iure Romano recepto esse quaesita; ex verbis autem allegatis constitutionis iudicii aulici plane nihil cogi posse, quod ad istam sententiam stabilendam faciat. In omnibus enim iudiciis, foris et tribunalibus Germaniae bibliotheca ad manus est; sed quis ex hoc colligat, ista vasta volumina vim legis habere? b) Deinde, quod maximum est, Maximiliani I. quod supra attigimus, odium iuris Romani et silentium omnium scriptorum, qui res gestas Maximiliani I. eiusque decessoris Caroli V. litteris mandarunt, omnibus notum est. Quid? quod alii scriptores, et hi coaevi, qui res vel minutissimas saepe, qui genius erat

B 3

eius

a) In Origin. Iur. Germ. Cap. XXXIII.

b) Consentire videtur *Sam. Brunquellus* in hist. iur. p. m. 556. qui de hac re dissertationem *Halderici ab Euben* citat, de auctoritate vsque iuris Iustiniani in Germaniae iudiciis, quam tamen videre nobis non licuit.

eius saeculi, posteritati tradiderunt, de hoc, quod illi tamen, ut cives imperii, ignorare nullo modo poterant, de tam graui re, plane obmutescunt. Taceo illud, quod, si per legem hoc peregrinum ius in Germania fuisset receptum, cessare debuissent reliqua iura, consuetudines et Specula. Atqui illorum vis hodie adhuc durat, et, licet in terris *Brunsvicensibus* et *Luneburgicis* iuri Saxonico nuntius sit missus ab *Henrico Iuniori*, Duce Brunsvicensi, singularis tamen huius rei causa fuit, odium nempe in Lutherum et religionem ab eo restauratam c).

§. IX

Iam ad caput causae nostrae accessimus. Quodsi enim per legem non facta est ista iuris Romani receptio, qua tandem ratione factum sit, ut illud tam altas in Germania ageret radices, ut extirpari vltimo modo vix posse videretur? Fuere, qui hoc per ipsius praestantiam atque vtilitatem singularem, quam miro modo extollunt, factum esse somniarent. Sed isti fere tales fuere, qui, omnia alia curantes, quam quae ipsis proxima, cives essent in Latio, hospites in patria; qui, inquam, nihil ratum certumque habentes, nisi quod Roma profectum, mores patrios et auitas consuetudines vocarent barbaras, cum tamen ipsi barbari esse studerent, moresque colerent peregrinos. Ridet eos ipse Heineccius a), iuris Romani strenuus defensor, quod, patria neglecta, omnem omnino peterent sapientiam ex iure Quiritario. Sunt, inquit ille, qui *Epicteti scitulem coemerent lucernam, dummodo essent, qui decipere vellent*. Qui ergo illud ius tantam vim tantumque valorem in foris nostris nactum est? Supra iam ostendimus, antiquissimis temporibus in Germania iam ante Maximilianum I. ad ius Romanum fuisse provocatum, illudque sine vlla dubitatione per expeditiones Romanas, ita dictas; in patriam nostram irrepisse. Omnis porro eruditio, omnis doctrina tunc temporis in Italia, maxime in schola Bononiensi, in scholis glossatorum et iuris Romani interpretum, iacuisse sepulta videtur. Hi vero sapientissimi scilicet legum interpretes, aulis Imperatorum et principum admoti, suo nutu atque oraculis omnia regebant imperii negotia. Sic Friderico I. Imperatori a consiliis

c) cf. *Kappii* Nachlese zur Reformationen-Historie et *Lutheri* Opp.

a) In Praefat. ad Syntagm. Antiq. Rom.

liis Baldus et Azo fuisse traduntur: Ludouicus Bauarus Imperator eiusdem generis homines adamauit: Bartholum, glossatorem illum iuris Romani celeberrimum, Carolus IV. in deliciis habuisse, eiusque opera in bulla aurea conficienda vsus fuisse legitur. Venceslaus, Rupertus, Sigismundus, alii, istud genus hominum in rebus publicis consuluerunt, qui cum responsa atque consilia sua omnia ex iure Romano, in scii iuris patrii, repeterent; quumque nullus id temporis reperiretur, qui repugnaret melioraque doceret; quid itaque mirum, si magis magisque in dies creverit illius iuris auctoritas? In Academiis, circa illa tempora conditis, v. g. Viennensi et Erfurthenfi, saeculo XIV. institutis, a doctoribus iuris, quibus a Pontifice Rom. iuris civilis atque canonici docendi potestas erat concessa, nihil aliud, praeterquam quod ipsi a glossatoribus acceperant, tradebatur. Multi ex his ipsis in aulas atque fora vocati, eiusdem iuris auctoritatem summo opere promovebant et confirmabant. Vnde venit, vt, quum numerus illorum in dies augetur, Fridericus III. Imperator de diminuendis illis ac removendis plane a conciliis atque iudiciis, in comitiis Moguntinis, a. 1440. habitis, serio cogitaret.

§. X

Porro quaestio iam exoritur principalis, ius Germanicum vtrum sit primum, an secundarium adeoque subsidiarium? De hac re multum inter se disputant homines docti. Alii iuri Romano fauent, quod in decidendis causis publicis imperii adhibeatur; sed hanc opinionem iam refutauit *Herrm. Conring. a)* et *Georg. Lautensack b)*; licet nec horum opinioni ex omni parte calculum addere possimus, cum in negotiis imperialibus et illustrium virorum controversiis nonnunquam ius Romanum reperiatur. Exinde vero non sequitur, ius Romanum primarium esse, sed potius constitutiones imperatorias legesque imperii fundamentales. Quod ad priuata negotia attinet, quisque nobiscum consentit, in omnibus terribus iura statutaria maximam auctoritatem habere, deinde adiri provincialia iura, et, si in his nihil sancitum ad decidendas controuersias, tunc ad commune ius Germanicum esse recurrendum, scilicet Speculum Saxonicum

a) In Origin. Germ. c. 32.

b) In diss. de inepta ratione decidendi controuersias iuris publ. ex iure Rom. Erfurth, 1710. habita.

cum et Sueuicum, et leges imperii vniuersales. Addunt nonnulli ad ius Romanum tunc demum recurrendum esse, si in his res nondum decisa. Sed quam vagam doctrinam! ergo Romani ante tot saecula nostras consuetudines, contractus, cambia, feuda, iura rusticana et quotidianas negotiorum contentiones viderunt et iudicarunt? Nos certe non possumus non assentiri viris illis doctissimis, qui, quamuis Romanorum fautores fremant, vno ore contendunt, ius Romanum mere superfluum esse, et magis ad illustrandum, quam ad decidendum, nostris temporibus receptum.

§. XI

Nullo tempore, imprimis inde a medio aeuo, laborauit Germania penuria legum, imo legum statutarum atque prouincialium benigna mater fuit: id quod probant tam vasta, quae nostra vidit aetas, volumina; quae si omnia colligerentur, maiorem molem efficerent, quam Tribonianus vidit in componendo corpore iuris. Cur igitur ius peregrinum, a moribus nostris plane alienum, ediscimus, in sinu fouemus, maximamque vitae partem in explicandis *Pauli, Scaeuolae et Africani* fragmentis consumimus? cum omnia fere, quae in iudiciis hodie occurrunt, in nostris legibus reperiantur decisa. Nonne turpe est Germano viro, auxilium in veteri Latio et LL. XII. Tab. quaerere, quod patria praebet? Accedit, quod iura ista peregrina nostros homines atque controuersias reddiderunt nihil prudentiores, aut faciliores; quod vsus quotidianus strepitusque forensis clamat. Felix erat patria saeculis superioribus, quibus praetorum iniquitas ignorabatur, quibus fides Germana in pactis seruandis, ommissis illis fallacijs, sanctum erat nostratibus nomen, peregrina colluie nondum conspurcata! Felix Germania, cum nullum licebat conspicerere rabulam, legulegum, iurium et legum peruersores! Nostra vero tempora si paulo diligentius consideres, omnia peruersa videbis, nec fratrem a fratre, nec hospitem ab hospite tutum; exulat fides, facit quotidie lasciuia controuersiarum libido, optimus quisque rapitur in ius, actor Romanum profert iniquum praetorem, pacta detorquet; strepitus vndique, causidici latrant, opes fugiunt, nec adest Apollo. O! si prisca rediret aetas, feliciora illa tempora, quibus, eiecto plane Romano iure, iniquo et noxio, nostris liceret viuere legibus!

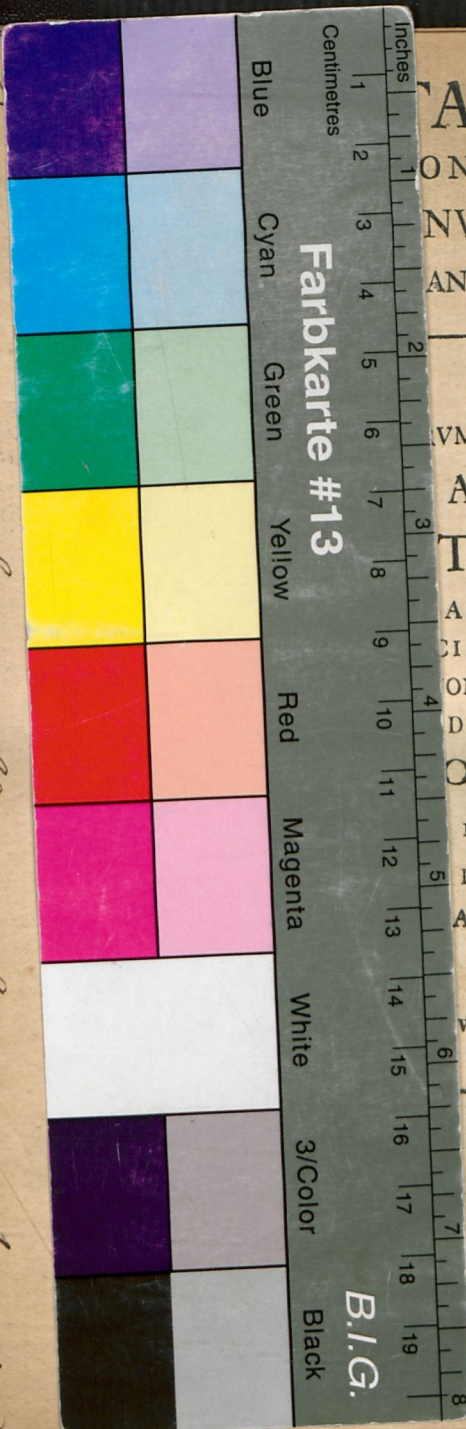
Leipzig, Diss., 1768 R-Z

X 241 7957

ATIO IVRIDICA

ONEM CONTINENS 203

NVM PER LEGEM PVBLICAM

ANIA SIT RECEPTVM

1768.59

24

QVAM

VM ORDINIS AVCTORITATE

AESIDE

TTLIEB ZOLLERO

ATHEDR. MARTISB. CAPIT.

CIA SVPREMAE, IVDIC. LVSAT.

ON FACVLT. IVRID. ASSESS.

DEM. DECEMVIR.

ORIO ICTORVM

R. A. CIO IO CCLXVIII

FENDET

AVCTOR

GOTTHOLD VIBIG

VIA MISNICVS

PSIAE

INA LOEPERIA